

מודעות לאסבסט

מחקר שהתפרסם לאחרונה לגבי מזותליומה¹ מחזק את המסר, לפיו אנשים רבים ימותו בשנים הקרובות מסוג זה של סרטן, כתוצאה מחשיפתם לאסבסט בשנות ה-50, ה-60 וה-70. בזמן שלמרבה הצער אין הרבה שניתן לעשות על-מנת לעצור את התקדמות המחלה אצל אנשים אלו, עמידה בתקנות לבקרת החשיפה לאסבסט במקום העבודה יכול למנוע נזק נוסף לעובדים של היום. אלן ריקמן בוחן מה צריך לעשות.

לפי HSE (Health and Safety Executive), גוף בריטי האחראי על בטיחות וגהות תעסוקתית), כ-3,000 איש בשנה מתים ממחלות הקשורות לאסבסט, ותחזיות מעריכות כי מספר זה יעלה לכ-10,000 בשנת 2010. מחקר שנתפרסם לאחרונה ב- British Medical Journal online טוען כי כ-90% ממקרי המוות ממחלת המזותליומה הם תוצאה של חשיפה לאסבסט בסביבה לא-מנוטרת – במילים אחרות, הנפגעים לא ידעו כלל שהם בסכנה. ייפגעו בסבירות גבוהה במיוחד עובדים בענף הבנייה ועובדי תחזוקה. אפילו ללא הגושפנקא החוקית המסופקת ע"י התקנות לבקרת החשיפה לאסבסט במקום העבודה (Control of Asbestos at Work Regulations, CAWR – ראה מסגרת למטה), הברור לגבי האם קיים אסבסט במתחם והיכן הינו צעד הגיוני ובוודאי מוסרי. ה-HSE מעריך כי לפחות 2 מיליון בניינים בבריטניה עדיין מכילים אסבסט. היות שהתקנות החדשות חלות על כל הבניינים מלבד בניינים פרטיים, הנושא הוא למעשה בעל תחולה רחבה. נמצא אסבסט בבניין, יכול האחראי על המתחם – בעל הסמכות, או מחזיק המפעל – לעשות אחד משני דברים: להשאירו במקומו, או לסלקו. מכל מקום אסור לו להתעלם מן הבעיה. השארת אסבסט בלתי מזוהה בבניין – שייתקלו בו אנשי תחזוקה בלתי מודעים לדבר – שקולה להותרת נמר חופשי במסדרונות. אם בעל-הסמכות איננו עושה דבר, במוקדם או במאוחר משהו ייפגע.

השאר לטיפול המקצוענים

אחד הקשיים הגדולים ביותר באיתור אסבסט היא העובדה שקשה בד"כ לזהותו. לדוגמה, אסבסט יכול להיות מוסווה היטב בצבע ולהתחזות לפנל קיר בלתי מזיק, או לוח תקרה. היות שכך, מומלץ גם לאנשי בטיחות מנוסים להיוועץ במומחים לאסבסט – יועצים, סוקרים או מדענים – אשר יקישו על קירות, יציצו לתוך סדקים, יזחלו לחללים מתחת לרצפה ומעל לתקרה כדי לאתר את החומר.

חשוב לוודא כי עבודות אלה אכן מתבצעות ע"י מקצוענים – לא כל שכן היות ששירותיהם יכולים לעלות עד כ-400 ליש"ט (כ-3000 ש"ח) ליום. על יועצים, סוקרים וכיו"ב להיות מוסמכים ע"י UKAS (United Kingdom Accreditation Service – רשות התקנים הבריטית), או הרשויות בכל מדינה אחרת, המוודאים כי בעלי מקצוע המבצעים עבודות סיקור ובדיקה הינם בעלי הכשרה נאותה. החברות והמעבדות הטובות לעריכת סקר סיכונים כזה הינן תמיד בעלות הסמכה של UKAS או רשות מקבילה.

לאחר שאותר האסבסט, יש לקבוע את מצבו הפיסי. אם מצבו רעוע ויש סבירות גבוהה שישחרר סיבים, או שהוא במקום בו הוא עלול להינזק בקלות, אז יש לסלקו. שוב, הכרחי להעסיק כוח אדם מיומן לטיפול זה. כל החברות העוסקות בסילוק לוחות בידוד, חיבורי צינורות, לוחות תקרה, וכיו"ב העשויים מאסבסט חייבות להיות מורשות ע"י ה-HSE או הרשות המקבילה והן תהיינה מסוגלות להציג מסמכים המוכיחים זאת. יש גם מבחר הנחיות, תקנות וחוקים הנוגעים בסילוק אסבסט בצורה בטיחותית, ולכן הזמינו את המומחים והיו מוכנים להזמין לשלם להם כ-500 ליש"ט (כ-4000 ש"ח) ליום.

משאב שימושי נוסף הוא ARCA (Asbestos Removal Contractors Association), ארגון המרכז מידע על קבלנים העוסקים בסילוק אסבסט), המחזיקים רשימות של מסלקי אסבסט מורשים באזורכם, ויכולים לענות על שאלות לגבי הוצאת אסבסט מבניינכם.

מיקום, מיקום, מיקום

אם מצבו של האסבסט טוב וניתן להשאירו במקומו, יש לתעד את מיקומו. תיעוד זה נקרא לעיתים קרובות מרשם אסבסט. תיידרשו גם להציג תוכנית המתאר כיצד תוודאו שהאסבסט אינו מזיק ונשאר בלתי מזיק. מובן שאם האסבסט הוא חלק מחומר הבניין ואין אליו גישה כלל, המצב פשוט הרבה יותר. אך מה קורה כאשר שרברב מגיע כדי לתקן מזילה, או שחשמלאי נדרש להתקין מערכת גילוי אש חדשה, או שיש צורך בשיפוץ פנימי? על הפרוצדורות בתוכנית לניהול האסבסט לתאר כיצד עובדי תחזוקה ישיגו את המידע הדרוש. מידע זה חייב להיות במקום הנכון, נגיש, ובפורמט המתאים לשימוש מידי ע"י השרברב/חשמלאי/פועל. מרשם ותוכנית ניהול אסבסט הקבורים עמוק בארון התיק במשרד הראשי אינם שימושיים במיוחד בשום צורה.

מורכבותם, וכך עלותם של המרשם ותוכנית הניהול לאסבסט תלויים כמובן בבניין שבו מדובר, כמה אסבסט יש בנמצא, וסוג הפעילות המתרחשת. לדוגמה בבניין משרדים המכיל אסבסט רק בלוחות התקרה, הפתרון הפשוט הוא לשמור את המידע בקלסר. לעומת זאת, כשמדובר בכמה בניינים – בגילאים ובתכנונים שונים – והקלסר הופך לערמת כרכים, ניהול המידע הופך להיות מסובך יותר.

פתרון פופולרי הוא להחזיק מאגר מידע אלקטרוני המכיל תוכניות של הבניין המראות היכן ממוקם האסבסט. מאגר המידע יכול להיות מרכזי ולאפשר גישה מיידית ע"י האחראים לבניין, מנהלי תחזוקה, ומחלקות רכש במשרד,

המחלקה או הבניין בו הם עובדים. סוג המאגר הנדרש יהיה תלוי בכמה גורמים, כולל גודל וסוג המתחם, והיקף נוכחות האסבסט.

המערכת יכולה לדוגמה לאפשר בלחיצה על אזור בתוכנית בו יש אסבסט קבלת תיאור של המיקום, תצלום של האתר, פרטים לגבי חומרי הבניין, מצבם, וסוג האסבסט שבו מדובר. רשומה זו יכולה גם לכלול פרטים לגבי הסיכון לנוכחים בבניין ולכל עובד המתעסק עם האסבסט. על המערכת לאפשר גם הדפסה של התוכניות והרשומות לשם הפצה שלהן למכנני העבודה ולמבצעי באתר.

מערכות ניהול כאלו אינן זולות במיוחד, ורובן – בהתאם למורכבות הטיפול באסבסט – יכולות לעלות מעל 2000 ליש"ט (15,000 ש"ח). לעומת זאת, היתרון העיקרי של מערכות ניהול האסבסט המתקדמות יותר הוא שהן מאפשרות ניהול פרואקטיבי של מצב האסבסט – תכונה שימושית, היות שניהול פרואקטיבי הוא דרישת החוק. לדוגמה, לאחר שהוכן המרשם והוחלט להשאיר את האסבסט במקומו, ייתכן שתוצאו לבצע בדיקות של האוויר באזורים בהם נשאר אסבסט ולתעד את תוצאותיהן. אם תחליטו בסופו של דבר לסלק את האסבסט, ניתן לעדכן את המרשם בעניין זה וכן לשמור פרטים לגבי תהליך הסילוק. מידע זה יכול את שם הקבלנים המורשים שהוציאו את האסבסט, מי ביצע את הבדיקה הסופית, ותוצאות של בדיקות האוויר שנעשו בזמן תהליך הסילוק. תכניות ניהול אסבסט כוללות לרוב בדיקות ויזואליות סדירות של הבניין, וכל הפרטים הללו יתויקו במאגר המידע. תהיה התכנית שתבחרו לניהול האסבסט אשר תהיה, הנקודה העיקרית היא להבטיח שלאחר ה-21 במאי 2004 (בבריטניה) לא ייתקל אף עובד בריטי באסבסט באופן בלתי צפוי וכך לא יסתכן בצורה מיותרת. זהו התאריך שבו נכנסות ההוראות החדשות לתוקפן. על בעליהם ודייריהם של בניינים לפעול כעת על-מנת לארגן את תכניות האסבסט שלהם במועד.

על הכותב

אלן ריקמן הוא מנהל הייעוץ ב-Health, safety and environmental consultancy, Sypol. יש לו יותר מ-25 שנות ניסיון בייעוץ אסטרטגי לעסק ולמסחר בענייני בטיחות, גאות תעסוקתית ואיכות הסביבה.

יום הדין לבעלי-הסמכות במתחמים המכילים אסבסט

התקנות לבקרת החשיפה לאסבסט במקום העבודה 2002 (Control of Asbestos at Work Regulations, CAWR), הנכנסות לתוקפן ב-21 במאי 2004 בבריטניה, מטילות חובות חדשות ומפורשות בנוגע לניהול סיכוני אסבסט במתחמים שאינם מתחמי מגורים.

חובת הניהול מחייבת את האחראים על המתחם:

- לנקוט צעדים סבירים על-מנת לאתר ולהעריך את מצבם של חומרים בעלי סבירות גבוהה להכיל אסבסט;
- להניח כי חומרים מכילים אסבסט אלא אם כן ישנן עדויות מוצקות הסותרות זאת;
- ליצור ולהחזיק תיעוד מעודכן של מיקומם ומצבם של החומרים-מכילי-האסבסט הללו או אלו החשודים בהכלת אסבסט;
- להעריך את הסיכון שבסבירות שאדם כלשהו ייחשף לסיבים מחומרים אלו;
- להכין תכנית המפרטת את שיטת ניהול הסיכונים מהחומרים הללו;
- לבצע את הצעדים הדרושים על-מנת להוציא את התכנית אל הפועל;
- לעבור על ולבחון את התכנית תקופתית; ו-
- לספק מידע על מיקומם ומצבם של החומרים לכל אדם העלול לעבוד עם החומרים הללו או להיחשף אליהם בכל צורה.

התקנות החדשות נוגעות לכל המתחמים שאינם מתחמי מגורים, בלא קשר לסוג העבודה המתבצעת בהם, וכן לכל האזורים המשותפים בבתי מגורים, כולל כניסות, חדרי מדרגות, פירי מעליות, ועליות גג.

ⁱ British Medical Journal (BMJ) online (31/1/04): 'Radical surgery for mesothelioma' – paper by professor Tom Treasure.